

1.Ünite : BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

Uyanan Avrupa, Gerileyen Osmanlı

Orta Çağ'da Avrupa her anlamda Türk-İslam medeniyetinin gerisinde idi. Avrupa da özgür düşünce ve bilim **Skolastik Düşünce** nedeniyle gelişmemişti. Kilise ekonomik ve siyasi gücü elinde bulunduruyordu.

Skolastik Düşünce: Ortaçağ boyunca Katolik kilisesinin egemenliği altında olan, bilime kapalı dine dayalı düşünce.

15. yüzyılda Avrupa'da yaşanan gelişmelerden biri de **Coğrafi Keşiflerdir**. Coğrafi Keşifler sonucu okyanuslara açılan Avrupalı devletler hem Amerika kıtasını keşfettiler hem de doğunun zenginlik kaynağı olarak bilinen Hindistan'a denizden ulaştılar. Keşfedilen bu bölgelerdeki kaynakları kendi ülkelerine taşıyarak **zenginleştiler**.

Avrupa'da ekonomik kalkınmayla birlikte bilim, sanat ve edebiyat da hızla gelişti. Bu gelişmelerin yaşandığı **Rönesans** adı verildi. Rönesans'la akıl ve bilim ön plana çıktı ve dogmatik düşünceler sorgulanmaya başlandı. Tepkiler arttıkça Katolik Kilisesi toplum üzerindeki gücünü ve denetimini kaybetmeye başladı. Nihayet **Reform** adı verilen sürecin ardından Katolik Kilisesi kendisini düzeltmek, siyasi ve ilmî alanlardan elini çekmek zorunda kaldı. Tüm bu gelişmeler Katolik Kilisesinin etkisini azalttı. Katolik Kilisesinin baskısından kurtulan Avrupalılar, aklın ve bilimin rehberliğinde hızla gelişmeye ve aydınlanmaya başladılar. **Aydınlanma Çağı** denilen bu dönemde bilimsel gelişmeler de hız kazandı.

Avrupa'yı Değiştiren Önemli Olaylar

- 1.Coğrafi Keşifler
- 2.Rönesans
- 3.Reform
- 4.Aydınlanma Çağı
- 5.Sanayi İnkılabı
- 6.Fransız ihtilali

Sanayi İnkılabı

18. yüzyılda ilk olarak **İngiltere'de** başlayan Sanayi İnkılabı daha sonra diğer Avrupa ülkelerine de yayıldı. Aletin yerini makineler aldı. Kol gücünden makine gücüne geçiş sağlandı. **Buhar** gücünün makinelerde kullanılması Sanayi İnkılabının başlamasında etkili olmuştur.

Sanayi İnkılabı Sonuçları

- Üretim ve tüketim arttı.
- Ham madde ve Pazar ihtiyacı ortaya çıktı.
- Şehirlere göçle başladı.
- Uluslararası ticaret gelişti.
- Sömürgecilik ortaya çıktı.

Sömürgecilik: Güçlü olan bir devletin, güçsüz olan bir devleti yer altı ve yer üstü zenginlikleri bakımından ele geçirmeye çalışmasıdır. O devlette siyasi ve ekonomik çıkar elde etmesidir.

Sanayi İnkılabı Osmanlı Devletini hem ekonomik hem de siyasi açıdan **olumsuz** etkilemiştir.

Sanayi inkılabı sonucu ortaya çıkan Sömürgecilik **1.Dünya Savaşı'nın en önemli sebeplerinden birisidir.**

Sanayi İnkılabının Osmanlı Devletine Etkileri

Avrupa da başlayan Sanayi İnkılabına Osmanlı Devleti ayak uyduramadı. Avrupalı devletler hızla sanayileşmeye başlarken Osmanlı Devleti hala eski yöntemler ile üretime devam etti. Osmanlı ülkesine yurt dışından ucuz mallar girdi. **Kapitülasyonlarında** etkisi ile Osmanlı üreticisi yurt dışından gelen mallar ile rekabet edemedi ve neredeyse ekonomi iflas etti.

Diğer yandan Osmanlı Devleti ilk defa Kırım Savaşı sırasında (1854) İngiltere'den **dış borç almıştı**. Alınan borçlar giderek arttı. Devlet **Muharrem Kararnamesi** ile borçları ödeyemeyeceğini ilan etti. Bu nedenle Avrupalı devletler alacaklarına karşılık **Düyunu Umumiye (Genel Borçlar) İdaresini** kurdular ve Osmanlı Devletinin gelir kaynaklarına el koydular. **(1881)** Sonuç olarak Osmanlı Devleti 20. yüzyıl başlarında ekonomik olarak iflas etmiş durumdaydı.

Kapitülasyon: Bir devletin başka bir devlete vermiş olduğu ticari ayrıcalık, imtiyaz.

Fransız İhtilali (1789)

1789 yılında Fransa'da başlayan halk ayaklanmasıdır. Etkileri uzun yıllar sürmüş ve bir çok ülke bu ihtilalden olumlu veya olumsuz etkilenmiştir.

Fransa krallık ile yönetilmekte idi. Halk soysal sınıflara ayrılmıştı. Kral ve çevresi zenginlik içinde yaşarken halk fakirdi. Bu durum kral karşı tepkilerin başlangıcı oldu. Fransız aydınlarında etkisi ile halk uyanmaya başlamıştır. Son olarak vergilerin iyice arttırılmasıyla halk ayaklandı. Çıkan ihtilal 1804 yılına kadar devam etmiş Napolyon'un başa gelmesi ile olay son bulmuştur.

İhtilalin Sonuçları

- Ayrıcalıklar kaldırıldı eşitlik getirildi.
- Mutlak monarşi yıkıldı, egemenliğin halka ait olduğu kabul edildi.
- Eşitlik, adalet, milliyetçilik, hürriyet, cumhuriyet gibi kavramlar önem kazandı.
- **Milliyetçilik** fikri ile imparatorluklar çöküş sürecine girdi.
- Milli devletler kurulmaya başlandı.
- Yeni çağ bitti yakın çağ başladı.

Bu ihtilalin Osmanlı Devletine olumlu ve olumsuz sonuçları olmuştur. Osmanlı bünyesinde barındırdığı farklı milletlerden dolayı bir imparatorluktu. Milliyetçilik akımı ile bu milletler Osmanlıya karşı ayaklanmış ve devlet dağılmaya başlamıştır. Olumlu yanı ise vatandaşlık hakları için yapılan çalışmalar olumlu yanları olarak gösterilebilir. Örneğin Tanzimat fermanı, Islahat fermanı, 1. Ve 2. Meşrutiyet.

19. ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti

623 yıl boyunca hüküm sürmüş Osmanlı İmparatorluğu 17. yüzyıldan itibaren duraklama dönemine girmiştir. Devlet ekonomik, siyasi anlamda gerilemeye başlamıştır. Gerilemeyi önlemek için ıslahatlar yapılmış fakat bunlarda gerilemenin önüne geçememiştir. Coğrafi keşifler ve Sanayi İnkılabı ekonomik anlamda, Fransız ihtilali de siyasi anlamda Osmanlı Devletini dağılma sürecine doğru götürmüştür. Devlete karşı isyanlar ayaklanmalar başlamıştır. Osmanlı yöneticileri dağılmayı önlemek için birçok tedbir almıştır.

Osmanlı Devletin Dağılmaktan Kurtarma Akımları

Osmanlıcılık	İslamcılık
Batıcılık	Türkçülük

1.Osmanlıcılık: Osmanlı ülkesinde yaşayan herkesi bir Osmanlı kimliği altında birleştirmek amaçlanmıştır. Herkes eşit haklara sahip olacaktı. Din, dil, ırk ayrımı yapılmayacaktı. Osmanlıcılık fikrinin etkisi ile Tanzimat ve Islahat Fermanları ilan edildi. Kanun-i Esasi kabul edilerek Meşrutiyet yönetimine geçildi. II. Mahmud'un 1826'da ifade ettiği, "Ben tebaamın Müslümanını camide, Hristiyanını kilisede, Musevî'sini havrada fark ederim, aralarında başka bir fark yoktur" şeklindeki sözleri Osmanlıcılık kavramının ana ilkesini teşkil eder.

2.İslamcılık: Dağılmayı önlemek için bütün Müslümanları tek bir çatı altında toplamak hedeflenmiştir. Mehmet Akif ve Padişah II. Abdülhamit tarafından da desteklenen İslamcılık düşüncesi I. Dünya Savaşı yıllarında bazı Arap liderlerinin Osmanlı Devleti'ne isyan etmesi sonucu geçerliğini kaybetti. Diğer adı Ümmetçiliktir.

3.Batıcılık: Devleti dağılmaktan kurtarmak için batının ilim ve teknolojisinden faydalanılmalıdır fikrini savunmuştur. Garpcılık da denilir.

4.Türkçülük: Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikri, bir yandan azınlık isyanlarına diğer yandan da bir kısım Osmanlı aydınlarında Türkçülük fikrinin doğmasına zemin hazırladı. Bu fikri savunan aydınlar, Türk toplulukları arasındaki iş birliğinin geliştirilmesine önem veriyorlardı. Mehmet Emin (Yurdakul), Ziya Gökalp gibi aydınlarca savunulan bu fikir, azınlıkların ayrılmasıyla daha da güçlendi. Türkçülük fikri, Millî Mücadele'nin kazanılmasında da etkili oldu. Diğer adı Turancılıktır.

Fikir akımlarının hiçbiri dağılmayı önleyememiştir.

Fikir Akımlarının Başarısız Olma Nedenleri

- 1.Ülke içinde fikir akımlarına halk desteğinin sağlanamaması.
- 2.Fikir akımlarının geniş halk kitlelerine ulaştırılamaması.
3. Fikirlerin birbirlerine karşı ortaya atılmış olması.
4. Dış baskıların artması.
5. İç değişimler, isyanlar ve bağımsızlık hareketleri

Dağılmayı Önlemek İçin Yapılan Diğer Çalışmalar

1.Sened-i İttifak: 1808 yılında padişah 2.Mahmut ile Ayanlar arasında imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre Ayanlar padişahın otoritesini tanıyacaktı ve padişahı destekleyeceklerdi. Padişahta Ayanları tanıyacaktı. **Bu sözleşme ile padişahın yetkileri ilk kez kısıtlandı.**

2.Tanzimat Fermanı: Padişah Abdülmecit tarafından 1839 yılında ilan edilmiştir. **Bu fermanın amacı;** Osmanlı uyruğundaki herkese eşit haklar verilecek böylelikle yabancı devletler Osmanlının iç işlerine karışmayacaktı.

Fermanın Esasları

- Müslüman ve Hristiyan halkın can, mal, namus güvenliği devletin güvencesinde olacak.
- Vergiler herkesin gelirine göre toplanacak.
- Mahkemeler açık yapılacak.
- Hiçbir kimse yargılanmadan cezalandırılmayacak.
- Herkes yasalar önünde eşit olacak.

Önemi:

Anayasal ve demokrasiye geçişin ilk adımdır. Padişah hukuk üstünlüğünü kabul etmiştir.

Sultan Abdülmecit

3.İslahat Fermanı: Sultan Abdülmecit döneminde 1856 yılında ilan edilmiştir. İlanını hızlandıran olay Kırım savaşında Avrupalı devletlerin desteğini almak olmuştur. **Amaç:** Paris Konferansı'nda Avrupalı devletlerin desteğini almak, Avrupalıların azınlıkları bahane ederek içişlerimize karışmalarını önlemek ve azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmaktır.

Fermanın Esasları

- Gayrimüslim halka tam anlamıyla din ve mezhep hürriyeti tanınacak.
- Gayrimüslimleri küçük düşürücü sözler yasaklanacak.
- Gayrimüslimler devlet memuru olabilecek.
- Hristiyanlar için bedelli askerlik uygulaması getirilecek.

- Mahkemede herkes kendi dinine göre yemin edebilecek.
- Mahkemeler herkese açık olacak.

Islahat Fermanında yabancılara verilen haklar artırılmıştır.

4. 1.Meşrutiyet: 1876 yılında 2.Abdülhamit tarafından ilan edilmiştir. Meşrutiyet padişah ve meclisli yönetim şeklidir. Yabancı devletlerin iç işlerimize karışmasını önlemek amacıyla ilan edilmiştir. **İlk Osmanlı anayasası olan Kanun-i Esasi ilan edilmiştir.** Halkın belli bir kesimi yönetime katılmıştır. İlk kez meclis açılmıştır.

2.Abdülhamit

1877 yılında 2.Abdülhamit Osmanlı-Rus savaşını bahane ederek anayasayı askıya aldı. 1908 yılına kadar ülkeyi İstibdat(Baskı) ile yönetti.

5. 2. Meşrutiyet: Meşrutiyet yanlısı aydınlar İttihat ve Terakki adında bir cemiyet kurarak subaylar ve aydınlar arasında örgütlendiler. Selanik'te çıkardıkları isyan büyüyünce padişah 2. Abdülhamit meşrutiyeti ikinci kez ilan etmek zorunda kaldı. Anayasa yürürlüğe girdi, meclis yeniden açıldı.(1908) Bu dönemde ilk siyasi partiler kurulmuştur.

31 Mart Olayı

İttihat ve Terakki yöneticilerinin yönetime tam egemen olamamaları nedeniyle mecliste karışıklıklar başlaması. Bu dönemde meydana gelen toprak kayıplarının halkta huzursuzluk yaratması, olayın çıkış nedenleridir. Meşrutiyetle Anayasa ile birlikte gelen eşitlik ilkesin kabul etmeyenler itttihat ve Terakki Cemiyetine karşı harekete geçti. Bu durumdan yararlanmak isteyen İttihad-ı Muhammediye Cemiyeti meşrutiyet yönetimine son vermek amacıyla İstanbul'da bir ayaklanma başlattı.

Amacı: Osmanlı Devletinde mevcut yönetimi ve anayasal düzeni yıkmaya yönelik isyan hareketidir.

Sonucu:

31 Mart Olayının Makedonya'da öğrenilmesi üzerine 3. Ordu askerlerinden oluşan Balkanlardaki ayaklanmaları bastırmak amacıyla (Selanik ve Edirne'de bulunan kuvvetler) kurulan ordudan "**Hareket Ordusu** " adıyla bir ordu oluşturuldu. Mahmud Şevket Paşa komutasındaki bu ordu İstanbul'a gelerek ayaklanmayı bastırdı. **Hareket ordusunun kurmay başkanı Mustafa Kemal Paşa** idi. Ayaklanmaya etkisi olduğu kabul edilen 2. Abdülhamit tahtan indirildi Yerine 5. Mehmet Reşat getirildi. İttihat ve terakki partisi büyük bir güç kazandı.